

De attitude van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo: een cross-sectioneel survey onderzoek.

Student: M.F. Veldman (s4368339)

Begeleider: dr. A. Menninga

2e beoordelaar: prof. Dr. M. Smit

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2023

Abstract

The weak language of schooling among Dutch vocational education students affects both the Dutch subject and other subjects (Onderwijsraad, 2022). Teachers can influence students' language development, which makes it important to understand the attitude of teachers towards language teaching. Because of what is known in the literature, it was expected that general education teachers would have a more positive attitude towards language teaching compared to subject teachers. In this cross-sectional survey 54 teachers from Terra Groningen were participating. The survey used was based on the Dimensions of Attitude Towards Science (DAS) instrument by Van Aalderen-Smeets and Van der Molen (2013). The Independent Samples t-Test showed a significant difference in attitude across the scales *zelfredzaamheid* ($t(52) = -5,464, p <,001$), *relevantie* ($t(52) = -3,547, p <,001$) and *plezier* ($t(52) = -3,634, p <,001$). General education teachers scored higher on these scales. Based on the results of this study, the conclusion is that a significant difference was found between the attitudes of subject teachers and general education teachers. However, due to the small sample size and the skewed distribution, the significant results should be interpreted cautiously.

De attitude van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo: een cross-sectioneel survey onderzoek.

“Etcetera, wat betekent dat?”, is de vraag die journalist Rutger Castricum (2010) stelde aan een vierdejaars vmbo-leerling. Het antwoord van de leerling: “Elektronische apparaten en nog meer dingen, bijvoorbeeld mp3, telefoon”. De frase die dertien jaar geleden voor hilariteit op het internet zorgde, maar een zorgwekkend beeld schetst van het taalniveau op het (v)mbo. Uit rapportages van CE Nederlands uit 2015-2017 komt naar voren dat 6% tot 20% van de vmbo-leerlingen een taalachterstand heeft (CvTE, 2017). Dit houdt in dat er onder het referentieniveau, het niveau wat de student dient te hebben, gescoord wordt op de vier onderdelen van taal: lees-, taal- en schrijfvaardigheid en taalbegrip. En doordat veel vmbo-leerlingen na het voortgezet onderwijs het mbo instromen, staan mbo-instellingen voor de uitdaging deze taalachterstand weg te werken (Poppelaars & De Greef, 2021).

De achterstand in deze basale vaardigheid is volgens Onderwijsraad (2022) een zorgelijk probleem, dat zowel bij Nederlands als andere schoolvakken een rol speelt. Het taalniveau van de student kan het lezen van teksten in lesmateriaal en het begrijpen van de instructie op school hinderen, maar ook het communiceren met klasgenoten en de docent. Daarnaast sluiten de eisen die aan het taalniveau worden gesteld op de arbeidsmarkt vaak niet goed aan bij de student. Zo wordt er later van de student niet alleen verwacht dat ze op de hoogte zijn van de vaktaal die tot hun vakgebied behoort, maar zijn ook de sociaalcommunicatieve vaardigheden van belang voor samenwerking met collega's en reflectie op eigen handelen (Bohnen et al., 2007). Tot slot beïnvloedt de lage taalvaardigheid van de student ook de participatie in de samenleving. Taal wordt gezien als een belangrijk communicatiemiddel in de maatschappij en het vereenvoudigt de identificatie met een sociale groep (Little, 2010). Het gevolg van een lage taalvaardigheid kan uiteindelijk leiden tot sociale ongelijkheid en economische achterstand (Chiswick, 2002).

Docenten kunnen een belangrijke rol spelen in de ondersteuning en verbetering van de taalontwikkeling van de student, blijkt onder andere uit onderzoek naar het verband tussen werkomstandigheden van leraren en de prestaties van studenten (Johnson et al., 2012). Zo komt in de genoemde studie naar voren dat mbo-studenten, meer dan andere leerlingen en studenten, afhankelijk zijn van docenten. Dit is te wijten aan het feit dat ze minder vaak een stimulerende thuissituatie hebben, waarin ze ondersteund worden bij het maken van schoolwerk. Daarnaast heeft de attitude (houding) van de docent invloed op zijn gedrag in de klas, dat uiteindelijk

bepaald wat en hoe de student precies leert (Karavas-Doukas, 1996). Het is daarom belangrijk om inzicht te krijgen in de attitudes van docenten ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo, omdat deze attitude invloed kan hebben op de taalaanpak in de lessen, de mate van ondersteuning van studenten én de prestaties die studenten leveren (Onderwijsraad, 2022).

Dit onderzoek is praktisch relevant, omdat een derde van de mbo-studenten in Nederland een laag taalniveau heeft (CvTE, 2017). Ondanks dat verbetering in taalvaardigheden een belangrijke plaats inneemt op de onderwijsbeleidsagenda, lijken de reeds genomen acties tot nu toe nog onvoldoende resultaat te hebben (Onderwijsraad, 2022). Een mbo-school in Noord-Nederland herkende zich in dit niveau en gaf aan hun taalbeleid te willen herschrijven. Door de attitude van docenten in kaart te brengen, krijgt men ook inzicht in de obstakels die docenten ervaren tijdens het lesgeven (Dingwall, 1985). Op basis van de resultaten die uit dit onderzoek naar voren komen, kan de school conclusies trekken betreffende het huidige taalonderwijs en hoe er eventueel verbeteringen kunnen worden aangebracht in de implementatie hiervan. Daarnaast kan dit onderzoek vaststellen of de docenten ondersteuning behoeven bij het onderwijzen van taal (Breen, 1991).

Poppelaars en de Greef (2021), experts op het gebied van onderwijs, deden onderzoek naar de diverse factoren die leiden tot het ontstaan en het in stand houden van taalachterstand bij jongeren. Voor een volledig beeld van deze oorzaken betrokken ze ook studies uit het primair en voortgezet onderwijs, maar de focus lag op het mbo. Er werd geconcludeerd dat de aanleiding van taalachterstand onder andere in de schoolcontext ligt. Zij hebben uiteindelijk als vervolgonderzoek gesuggereerd om onder andere te analyseren tegen welke problemen zowel vakdocenten als docenten Nederlands aanlopen, met betrekking tot het taalvaardigheidsniveau van hun studenten. Het is van belang voor de docent om te begrijpen welke factoren de taalvaardigheid beïnvloeden en welke rol de docent hierin kan spelen (Vu et al., 2020). De resultaten van de huidige studie kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het taalonderwijs en taalbeleid in het mbo.

Bespreking constructen en theorieën

Attitude

In de literatuur lopen de definities van het construct attitude sterk uiteen. Er is daarentegen wel overeenstemming over het feit dat attitude een innerlijke houding is over een

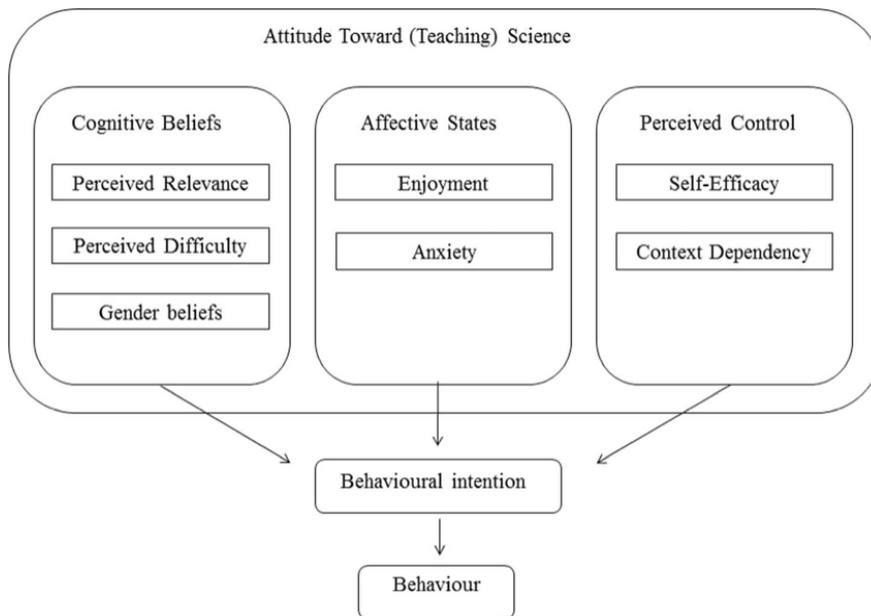
psychologisch object of probleem. Dit object of probleem is te evalueren in termen van gunstige of ongunstige dimensies, zoals positief-negatief en aangenaam-onaangenaam (Ajzen & Fishbein, 2000). Attitude bestaat uit meerdere dimensies en subcomponenten, zoals bijvoorbeeld impliciet en expliciete gedragingen. Zo kan een persoon zich ergens fel over uitlaten, maar diep van binnen het tegengestelde voelen en dit niet durven uiten. Dit betekent dat het meten van dit construct moet bestaan uit het analyseren van alle verschillende dimensies en subcomponenten van attitude (Schwarz, 2008). Echter is er geen consensus over het aantal dimensies en subcomponenten van het analyseren van de houding (Ajzen, 2001).

Van Aalderen-Smeets en Van der Molen (2013) hebben een theoretisch raamwerk ontwikkeld om de attitude te meten, zie Figuur 1. In hun studie betrof het leerkrachten in het basisonderwijs en lag de focus op attitude ten aanzien van het onderwijzen van wetenschap. Het raamwerk bestaat uit drie dimensies, met hierbij zeven subschalen die componenten van de attitude beschrijven. Het eerste component, *cognitive beliefs*, bevat de overtuigingen van docenten over de moeilijkheid en relevantie van het onderwijzen van wetenschap. Het tweede component, *affective states*, bevat de plezierige en angstige gevoelens over het onderwijzen van wetenschap. Het derde component, *perceived control*, bevat de waargenomen controle die docenten ervaren over het onderwijzen van wetenschap. Tot slot beïnvloedt de attitude van de docent de gedragsintentie en deze bepaalt het gedrag. De drie besproken componenten van Van Aalderen-Smeets en Van der Molen (2013) dienen als uitgangspunt voor de definitie van ‘attitude’ in het huidige onderzoek.

Er zijn ook andere interessante constructen om de attitude in kaart te brengen. Zo is er een attitudeschaal van Karavas-Doukas (1996) en de Context Beliefs About Teaching Science (CBATS) van Lumpe en collega's (2000), maar deze meten slechts een gedeelte van attitude. Om deze reden is er gekozen voor het raamwerk van Van Aalderen-Smeets en Van der Molen (2013).

Figuur 1

Theoretisch raamwerk voor het meten van de attitude van leraren ten aanzien van het onderwijzen van wetenschap in het basisonderwijs, naar Van Alderen-Smeets en Van der Molen, p.4 (2013)

Taalonderwijs mbo

Taal speelt altijd al een cruciale rol in het onderwijs. Het verzorgen van taal is niet alleen een taak voor docenten Nederlands, maar elke docent heeft een bepaalde verantwoordelijkheid voor de taalontwikkeling van studenten (Fleming, 2010). Dat taal geïntegreerd wordt in alle vakken is niet altijd het geval geweest in het mbo. In de periode van ca. 2004 tot 2013 mochten mbo-instellingen bijvoorbeeld zelf weten hoe ze hun taalonderwijs vormgaven. Pas vanaf het schooljaar 2013-2014 wordt er met de wettelijk vastgelegde referentieniveaus getoetst en dienen vakdocenten ook daadwerkelijk taaldoelen op te stellen (Elbers, 2012). Voor mbo-één, twee en drie geldt dat studenten minimaal niveau 2F op taal dienen te behalen en mbo-vier minimaal niveau 3F (CvTE, 2017). Het lesmateriaal dat de studenten aangeboden krijgen, is aangepast aan het referentieniveau. De Inspectie van het Onderwijs (2019) heeft geconstateerd dat een groot deel van de studenten dit taalniveau niet beheerst. Het gevolg hiervan is dat de inhoud van de

vakken niet goed begrepen wordt door de student. Het gaat dus niet alleen om docenten Nederlands, maar ook docenten van andere vakken dienen aandacht te besteden aan taal in de les om hun vak begrijpelijk te maken (Poppelaars & de Greef, 2021).

Ondanks de vastgestelde referentieniveaus vindt de helft van de docenten dat het niveau van de student nog steeds ontoereikend is voor het taalniveau van de school (Onderwijsraad, 2022). Dit wordt bevestigd door recente cijfers van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023), die weergeven dat een aanzienlijke groep mbo-studenten niet het bijbehorende referentieniveau van taal beheersen. De Onderwijsraad (2022) legt de schuld van deze achterstand voor een groot deel bij de scholen zelf neer, omdat er volgens hen nog steeds te weinig aandacht wordt besteed aan taal in andere vakken. Dit is een probleem, want taal is in ieder vak van belang bij het verspreiden van beroepskennis en indirect bij het kunnen interpreteren van instructies (Beacco et al., 2010).

Vakdocenten en algemeen vormende docenten

Uit de vorige alinea's kan geconcludeerd worden dat taal geïntegreerd dient te worden in alle vakken op het mbo, om de taalachterstand van mbo-studenten tegen te gaan. Dit betreft dus een aanpak van zowel vakdocenten als algemeen vormende docenten. Vakdocenten onderwijzen in beroepskennis. Bij de opleiding tot 'Groenstylist' zijn dit vakken zoals, productvormgeving en interieurontwerp. Algemeen vormende docenten onderwijzen in algemene vakken die losstaan van de studierichting, zoals Nederlands, burgerschap en rekenen (Van Leeuwen et al., 2016). Algemeen vormende docenten betreffen vaak docenten die een vierjarige lerarenopleiding hebben gevolgd, terwijl vakdocenten vaker uit het bedrijfsleven komen en slechts een pedagogisch certificaat op zak hebben (ITS, 2013; Fazekas & Litjens, 2014).

Vergelijkbare studies

Er is in de literatuur nog weinig bekend over de attitude van docenten ten aanzien van het onderwijzen van taal, omdat dit moeilijk te meten en te kwantificeren is (Palardy & Rumberger, 2008). Toch is er bekend dat overtuigingen en ideeën die docenten hebben over een curriculum van invloed zijn op de manier van onderwijzen (Orafi & Borg, 2009). In deze studie wordt een drietal Engelse docenten uit Oost-Libië geobserveerd en geïnterviewd over de wijze waarop zij hun taallessen vormgeven. Tijdens de observaties werd duidelijk dat er spanning was tussen het taalcurriculum en de lessen die docenten verzorgden. Bij het interview gaf een van de docenten zelfs aan dat het gemiddelde taalniveau van de studenten zo zwak was, dat ze het aanleren van de

taal vaak als ‘tijdsverspilling’ zag. Orafi en Borg (2009) concluderen dat het curriculum beter afgestemd moet worden op overtuigingen van docenten, zodat ze aandacht voor taal makkelijker kunnen implementeren in de les. Daarnaast bevelen ze aan om docenten meer ondersteuning te bieden in het implementeren van het taalcurriculum, zodat zij deze ook eenvoudiger eigen kunnen maken.

Ook is er in China een relevante studie uitgevoerd naar de percepties van docenten ten aanzien van taakgericht taalonderwijs (Liu et al., 2018). Er hebben in totaal 66 docenten uit het hoger onderwijs deelgenomen aan het onderzoek, door middel van een vragenlijst en enkele interviews. Bijna tachtig procent van de docenten gaf aan het onderwijzen van taal vaak te vermijden, omdat ze zichzelf niet bekwaam voelen om studenten hierin te ondersteunen. Ondanks de onzekerheid geeft 66% van de docenten aan het taakgericht taalonderwijs wel te willen behouden. De reden hiervoor is dat de motivatie en interesse in taal op deze manier meer bevorderd wordt dan tijdens een ‘traditionele’ taallessen. Liu en collega's (2018) bevelen docenten met handelingsverlegenheid aan zich verder te ontwikkelen in taalvaardigheden en het onderwijzen hierin.

Tot slot is er nog een Nederlands onderzoek gevonden, specifiek over de gedeelde verantwoordelijkheid van taalonderwijs in het mbo voor docenten Nederlands en andere docenten. Koster (2015) onderzocht door middel van focusgroepen een drietal vragen over de houding van de docent ten aanzien van mogelijke interventies voor taal in alle lessen, verwachtingen voor gedeelde verantwoordelijkheid van taal en de ondersteuningsbehoefte hierin. Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden dat de meeste docenten, zowel van Nederlands als andere vakken, openstaan voor de integratie van taal in hun vak. Daarnaast suggereren de betreffende docenten taaldoelen te willen opstellen, met behulp van docenten Nederlands, zodat er bewuste aandacht besteed kan worden aan taal.

Huidige studie

Dit onderzoek maakt deel uit van het project “Taal in het mbo”, waarin de attitude van docenten ten aanzien van het taalonderwijs in kaart wordt gebracht. Vakdocenten zijn zich, vergeleken met docenten Nederlands, vaak niet bewust van de invloed die ze kunnen hebben op de taalvaardigheid van hun studenten (ITTA, 2017). Daarnaast voelen vakdocenten zich vaker onbekwaam om aandacht te besteden aan taal in de les (Jansma et al. 2011). Op basis van deze

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

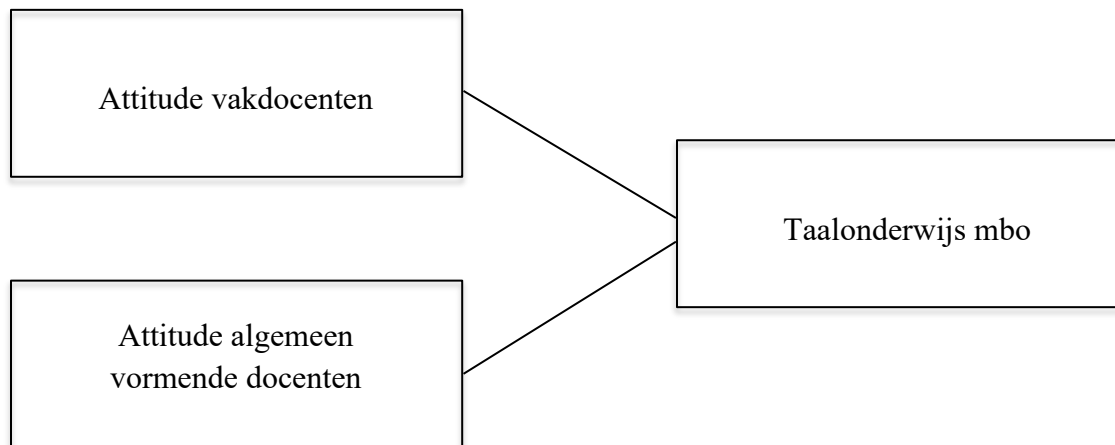
studies is ervoor gekozen om in dit onderzoek te focussen op eventuele verschillen in de houding van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van het taalonderwijs. De onderzoeksvraag luidt dan ook: *“In hoeverre is er een verschil in attitude van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo?”*. Om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag, zijn er twee deelvragen opgesteld:

1. Hoe ziet de attitude van docenten ten aanzien van taalonderwijs in het mbo eruit?
2. Hoe zien de attitudeprofielen van docenten eruit?

Er wordt door Fazekas en Litjens (2014) gesuggereerd dat algemeen vormende docenten, vaker dan vakdocenten, een lerarenopleiding hebben gevolgd waarin taalvaardigheid in het curriculum is opgenomen. Daarnaast besteden vakdocenten in de praktijk te weinig aandacht aan taal in de les, omdat de faciliteiten hier simpelweg voor ontbreken (Koster, 2015; Raaphorst & Steehouder, 2011). Op basis van deze studies wordt verwacht dat algemeen vormende docenten een andere houding hebben ten aanzien van taalonderwijs dan vakdocenten. In Figuur 2 worden deze verwachtingen weergegeven in een conceptueel model.

Figuur 2

Conceptueel model

Methode

Onderzoeksdesign

Er is een cross sectioneel survey onderzoek uitgevoerd, om antwoord te geven op de onderzoeksvraag in hoeverre er verschillen zijn in de attitude van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo. Er is gekozen voor dit design, omdat er op deze manier veel kwantitatieve en kwalitatieve data op één moment in de tijd verzameld kon worden.

Participanten

De doelpopulatie van dit onderzoek bestaat uit docenten in het mbo. De school uit Noord-Nederland constateerde een zeer laag taalniveau onder studenten en gaf aan in te willen zetten op het taalbeleid. Het in kaart brengen van de attitude is hierin de eerste stap. De toegankelijke populatie betrof dus de docenten van de school uit Noord-Nederland en deze zijn alle 210 uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. Vanuit de school werden de docenten aangemoedigd deze in te vullen, maar ze waren uiteindelijk vrij om te kiezen of ze wilden deelnemen. Er is geen steekproef getrokken, maar derhalve afgewacht op de respons van deze docenten. De docenten geven les in verschillende vakken in zowel entree, jaar twee, jaar drie en jaar vier. De vragenlijst is via een anonieme link in een mail van uitgezet in de periode 4 april 2023 tot en met 25 april 2023 en verspreid door een contactpersoon van de school. De vragenlijst is in totaal 67 keer ingevuld. Elf participanten hebben meer dan twee vragen per schaal niet ingevuld, waardoor ervoor gekozen is deze participanten niet mee te nemen. Daarnaast hebben twee docenten niet ingevuld tot welke soort docent zij behoren, waardoor ook deze participanten niet meegenomen konden worden. Tot slot werd de vragenlijst bij geen consent afgebroken, dus dit kon ook niet meegenomen worden in het onderzoek. In Tabel 1 zijn de kenmerken van de participanten weergegeven.

Tabel 1*Overzicht kenmerken participanten*

		Frequenties (N = 54)	Percentages (N = 54)
Geslacht	Man	16	29,6%
	Vrouw	36	66,7%
	Onbekend	2	3,7%
Docent	Vakdocent	37	68,5%
	Algemeen vormend	17	31,5%
Ervaring	Startend (≤ 10 jr.)	32	59,3%
	Ervaren (> 10 jr.)	22	40,7%

Procedure

Na goedkeuring van de Ethische Commissie van de RUG is de vragenlijst uitgezet bij Terra Groningen. De participanten zijn uitgenodigd door een contactpersoon binnen Terra en de vragenlijst is uitgezet via *Qualtrics*. Via de link kwamen de participanten eerst op een aparte pagina terecht, waarin een informatiebrief en toestemmingsformulier gegeven stond. In de informatiebrief stond noodzakelijke informatie gegeven over onder andere vrijwillige deelname en het anonimiseren van de data. Indien akkoord diende de participant informed consent te geven via het toestemmingsformulier en werd hij doorgestuurd naar de vragenlijst. Bij geen toestemming werd de vragenlijst automatisch afgesloten, zodat de data niet meegenomen kon worden in het onderzoek.

Instrument

Voor dit onderzoek is een instrument ontworpen, gebaseerd op de Dimensions of Attitude Toward Science (DAS) Instrument van Van Aalderen-Smeets en Van der Molen (2013). Deze vragenlijst meet de attitude van docenten ten opzichte van het onderwijzen van wetenschap in het basisonderwijs. Het instrument is gebaseerd op een door de auteurs ontwikkeld raamwerk bestaande uit de drie dimensies met zeven bijbehorende schalen. De drie dimensies en subschalen betreffen: *Cognitive Beliefs* met *Perceived Relevance* ($\alpha = 0,85$; 4 items), *Perceived*

Difficulty ($\alpha = 0,75$;3 items), *Gender Beliefs* ($\alpha = 0,76$;5 items). *Affective states* met *Enjoyment* ($\alpha = 0,93$;4 items) en *Anxiety* ($\alpha = 0,92$;4 items). *Perceived control* met *Self-efficacy* ($\alpha = 0,90$;4 items) en *Context Dependency* ($\alpha = 0,74$;3 items). De betrouwbaarheid van de subschalen varieert van 0,70 en 0,93, wat het instrument volgens Tavakol en Dennick (2011) betrouwbaar maakt.

De zeven subschalen vormen de basis van dit instrument, met in totaal 29 items. De bestaande items zijn vervormd van ‘science’ naar ‘taal’. Iedere subschaal bestaat uit drie tot vier stellingen, waarbij een dimensie van de attitude ten aanzien van taalonderwijs wordt gemeten. Voor de antwoordopties is er gebruikgemaakt van een 5-punts Likertschaal. Net zoals in het DAS instrument is ervoor gekozen slechts de eerste (*volledig mee oneens*) en laatste (*volledig mee eens*) antwoordoptie te labelen. Op deze manier wordt er bij de participant geen conceptuele betekenis geforceerd. Zie Bijlage 2 voor de vragenlijst.

De eerste subschaal *relevantie van het onderwijzen van taal* meet de mate waarin de docent het belangrijk vindt om Nederlands te onderwijzen. Een voorbeelditem is: ‘Ik denk dat aandacht voor de Nederlandse taal essentieel is voor de ontwikkeling van mbo-studenten’. De betrouwbaarheid van deze schaal betreft: ($\alpha = 0,658$;5 items). De tweede subschaal *ervaren moeite om taal te onderwijzen*, meet of docenten taal moeilijker vinden om aan hun studenten te onderwijzen vergeleken met andere vakken. Een voorbeelditem bij deze schaal is: “Ik denk dat andere docenten het aandacht besteden van Nederlands in de les ingewikkeld vinden”. De vragen zijn algemeen geformuleerd en niet gericht op eigen percepties. De betrouwbaarheid van deze schaal betreft: ($\alpha=0,787$;3 items). De derde subschaal *gender verwachtingen* meet de houding van docenten over sekseverschillen van leerlingen in het taalonderwijs. Een voorbeelditem bij deze schaal is: “Meisjes op het mbo beheersen de Nederlandse taal beter dan jongens op het mbo”. De betrouwbaarheid van deze schaal betreft: ($\alpha=0,864$;4 items). De vierde en vijfde subschalen *plezier in het onderwijzen van taal* en *angst in het onderwijzen van taal* meten de positieve en negatieve ervaringen van docenten ten opzichte van het Nederlands onderwijzen. Een voorbeelditem uit de plezierschaal is: “Ik voel me gelukkig als ik aandacht besteed aan Nederlands in de les”. De betrouwbaarheid van deze schalen betreft ($\alpha = 0,954$;3 items) en ($\alpha = 0,972$;4 items). De zesde en zevende subschalen meten de waargenomen controle van de docent. Subschaal zes *zelfredzaamheid* meet het vertrouwen van de docent in de eigen bekwaamheid, met onder andere het item: “Ik heb genoeg kennis van de Nederlandse grammatica en

woordenschat om mijn vak goed te kunnen onderwijzen”. De betrouwbaarheid van deze schaal betreft ($\alpha = 0,893$;4 items). De zevende en laatste subschaal *contextafhankelijk* meet de mate waarin de docent zich afhankelijk voelt van de omgeving. Een voorbeelditem is: ”De beschikbaarheid van een gerichte methode is voor mij doorslaggevend om aandacht te besteden aan Nederlands in de les”. De betrouwbaarheid van deze schaal betreft ($\alpha = 0,751$;4 items). Alle waarden van Cronbachs Alfa, op *relevantie van het onderwijzen van taal* na, zijn boven het minimum van 0.70. Dit betekent dat de samenhang tussen de vragen binnen bijna iedere schaal consistent is en er gesproken mag worden van een goede betrouwbaarheid. Tot slot is er ook een open vraag toegevoegd, die bijdraagt aan de eerste deelvraag.

Data-analyse

Alle statistische analyses zijn uitgevoerd met het computerprogramma SPSS, versie 28.0. Er is eerst gekeken naar de beschrijvende statistieken van de participanten. Zo zijn er kerngetallen (gemiddelden, standaarddeviaties, minimum en maximum) berekend voor vakdocenten en algemeen vormende docenten. Deze getallen vatten de data van de vragenlijst samen, per groep docenten. Vervolgens zijn er attitudeprofielen gemaakt, door middel van scatterplots. De scatterplots maakten het mogelijk om scores op verschillende schalen met elkaar te vergelijken en visueel weer te geven. Er zijn twee scatterplots gemaakt van de dimensies *affective states* en *perceived control*, omdat deze theoretisch verwant zijn aan elkaar. Om te kijken of de scores van vakdocenten en algemeen vormende docenten op de verschillende subschalen significant verschilden, is er een *Independent Samples-t-Test* uitgevoerd. Hiervoor is eerst gecheckt of er voldaan werd aan de bijbehorende assumpties: 1. de metingen zijn onafhankelijk van elkaar, 2. de data is normaal verdeeld en 3. homogeniteit van varianties (Agresti, 2018). De nulhypothese die vooraf opgesteld is: “Er is geen verschil in gemiddelde scores op de vragenlijst van vakdocenten ten opzichte van gemiddelde scores van algemeen vormende docenten”. Voorafgaand aan de interpretaties is er per subschaal gekeken naar de resultaten van Levene’s test of de varianties binnen groepen gelijk verdeeld zijn. Zo is er bij de interpretatie van de *Independent Samples t-Test* bij *relevantie*, *plezier* en *zelfredzaamheid* gekeken naar *equal variances not assumed*. Bij de overige schalen zijn de resultaten uit de regel *equal variances assumed* geanalyseerd. Bij alle tests werd een significantieniveau gehanteerd van $\alpha = 0,05$. Tot slot is middels een thematische analyse geanalyseerd.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn de gemiddelden en standaarddeviaties per subschaal en soort docent weergegeven. Bij het aflezen moet er rekening gehouden worden met de 5-Punts Likertschaal, die loopt van een minimumscore van 1 tot een maximum score van 5. Ondanks dat de subschalen hetzelfde construct meten, is de richting van de vraagstelling niet voor elke subschaal gelijk. Bij de subschalen *angst* en *ervaren moeite* staat een gemiddelde score van 1 gelijk aan een positieve houding en een 5 aan een negatieve houding ten aanzien van het onderwijzen van taal. Bij de overige vier subschalen is dit andersom en staat een gemiddelde score van 1 gelijk aan een negatieve houding en 5 aan een positieve houding ten opzichte van het onderwijzen van taal.

Tabel 1

Gemiddelde en standaarddeviatie per subschaal en soort docent

Hoofdschaal	Subschaal	Vakdocent		Algemeen vormend docent	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Cognitive beliefs	Relevantie	4,37	0,47	4,72	0,25
	Ervaren moeite	2,72	0,71	2,71	0,85
	Genderverwachtingen	2,03	0,81	2,22	0,84
Affective states	Plezier	3,05	0,95	4,04	0,89
	Angst	1,80	1,03	1,34	1,03
Perceived control	Zelfredzaamheid	4,23	0,56	4,86	0,28
	Contextafhankelijk	2,80	1,09	2,51	0,74

Noot. $N = 54$.

In tabel 1 is te zien dat de gemiddelde scores op iedere subschaal ongeveer gelijk zijn voor vakdocenten en algemeen vormende docenten. Zowel vakdocenten als algemeen vormende docenten vinden aandacht voor taalonderwijs belangrijk, want het gemiddelde ligt bij beide groepen boven de 4 op *relevantie*. Het grootste verschil in gemiddelde scores tussen vakdocenten

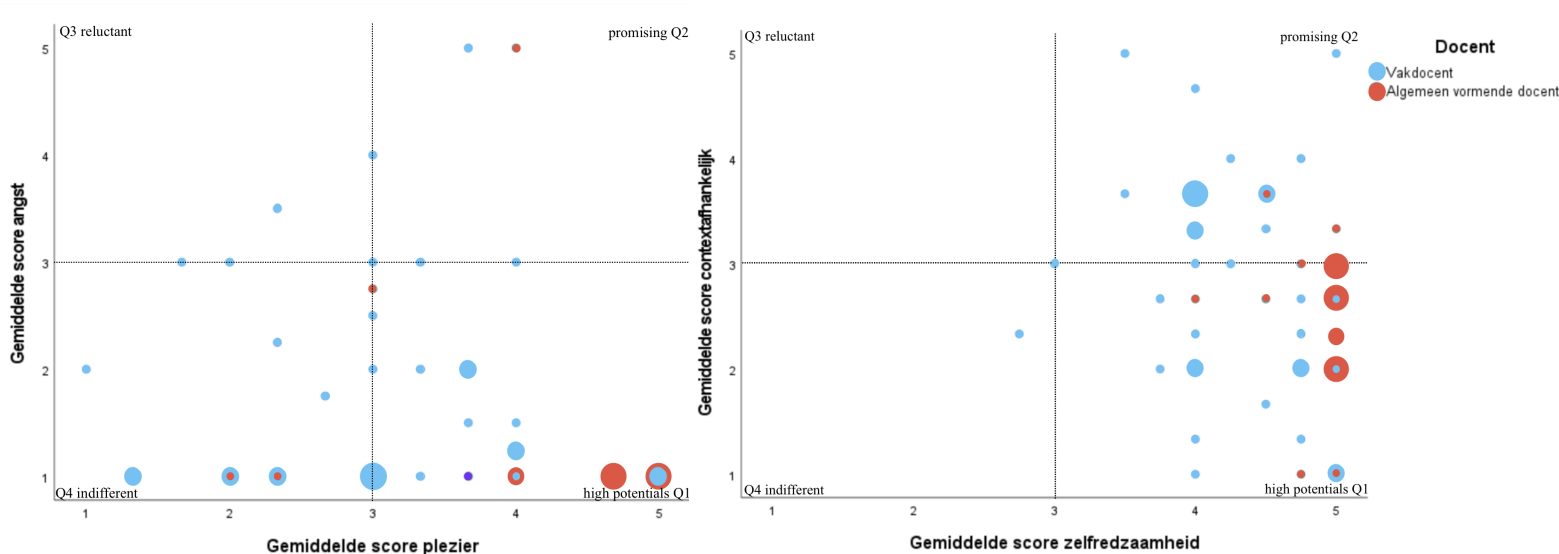
en algemeen vormende docenten is op de subschaal *plezier*. Algemeen vormende docenten scoren hierop gemiddeld bijna één punt hoger ($M = 4,04$; $SD = 0,89$), wat aangeeft dat algemeen vormende docenten veel plezier ervaren tijdens het onderwijzen van taal. Het kleinste verschil in gemiddelde scores tussen de twee groepen betreft *ervaren moeite*, waarin het verschil slechts 0,1 is. Kijkend naar de standaarddeviatie van de *angstschaal*, is er sprake van een grote spreiding van waarnemingen binnen beide groepen. Dit impliceert dat er een grote variabiliteit is binnen de antwoorden van zowel vakdocenten als algemeen vormende docenten. Toch geeft de gemiddelde score van ruim 1 een indicatie dat beide groepen het niet extreem spannend vinden om taal te onderwijzen.

Attitudeprofielen

Het gebruikte instrument levert zeven afzonderlijke gemiddelde scores op voor alle subschalen. Twee van de drie hoofdschalen zijn theoretisch verwant aan elkaar, namelijk *affective states* en *perceived control* (Van Aalderen-Smeets & Van der Molen, 2013). Om de gemiddelde scores van deze dimensies te combineren, zijn er attitudeprofielen gemaakt door middel van scatterplots. Er is gekozen voor vier kwadranten die een bepaalde houding aanduiden, ten aanzien van de waarschijnlijkheid dat docenten taal zullen onderwijzen. Het eerste kwadrant, *high potentials*, staat voor docenten die het onderwijzen van taal plezierig vinden en hier geen stress bij ervaren. Kwadrant twee, *promising*, staat voor docenten die het plezierig vinden om taal te onderwijzen, maar hierbij wel angst ervaren. Het derde kwadrant, *reluctant*, staat voor docenten die iets terughoudend zijn en onzekerheid ervaren over hun eigen capaciteiten voor het onderwijzen van taal. Tot slot staat het vierde kwadrant, *indifferent*, voor docenten die onverschillig en niet geïnteresseerd zijn in het onderwijzen van taal. Tot slot geeft de dikte van de punt in de scatterplot aan hoe vaak de score voorkomt. Een dikkere punt staat dus voor een hoger percentage docenten. De attitudeprofielen worden in Figuur 2 weergegeven.

Figuur 2

Attitudeprofielen die de verdeling van Vakdocenten en Algemeen vormende docenten weergeven, op gemiddelde scores

Noot. Totaal $N = 54$.

In het attitudeprofiel van *affective states* is te zien dat de meeste docenten in de *high potentials* en *indifferent* kwadrant scoren. Dit laat zien dat de meeste docenten aangeven geen angst ervaren. Er is geen duidelijk verband te zien in de profielen van vakdocenten, omdat deze verdeeld liggen over alle kwadranten. Opvallend is dat algemeen vormende docenten vooral in het *high potentials* kwadrant scoren.

In het attitudeprofiel van *perceived control* scoren alle docenten in de *high potentials* en *promising* kwadrant scoren, op één uitbijter na. Algemeen vormende docenten scoren vooral in het *high potentials* profiel, wat wijst op veel vertrouwen in hun eigen bekwaamheid om studenten te ondersteunen in hun taalvaardigheid. Vakdocenten scoren daarentegen ook veel in de *promising* kwadrant. Opvallend is dat er slechts één vakdocent scoort in de *indifferent* kwadrant en helemaal geen docenten in de *reluctant* kwadrant.

Inferentiële statistieken

Om de gemiddelde scores van vakdocenten en algemeen vormende docenten op de schalen met elkaar te vergelijken, is er een *Independent Samples t-Test* uitgevoerd per subschaal. Uit de tests is gebleken dat binnen drie van de zeven subschalen significante verschillen in gemiddelden tussen vakdocenten en algemeen vormende docenten bestaan. De uitkomsten van de test worden in Tabel 3 per (sub)schaal weergegeven en daaronder per schaal verder toegelicht.

Tabel 3

Resultaten Independent Samples t-Test Vakdocenten en Algemeen vormende docenten per Subschaal

		<i>t</i>	Sig.	df	Mean difference
Cognitive beliefs	Relevantie	-3,547	<,001	52	-,345
	Ervaren moeite	,067	,947	52	,015
	Genderverwachtingen	-,778	,440	52	-,187
Affective states	Plezier	-3,634	<,001	52	-,994
	Angst	1,499	,140	52	,452
Perceived control	Zelfredzaamheid	-5,464	<,001	52	-,623
	Contextafhankelijk	1,154	,255	52	,292

Er zijn binnen drie schalen significante verschillen gevonden in de subschaalscores tussen vakdocenten en algemeen vormende docenten. In *Cognitive beliefs* is alleen het verschil in gemiddelden van vakdocenten en algemeen vormende docenten op de subschaal *relevantie* significant: $t(52) = -3,547, p <,001$. Algemeen vormende docenten hebben een hogere gemiddelde score dan vakdocenten ($t = -,345$), wat inhoudt dat algemeen vormende docenten het onderwijzen van taal belangrijker vinden dan vakdocenten. In *Affective states* is slechts een significant verschil op *plezier* gevonden in gemiddelden van vakdocenten en algemeen vormende docenten: $t(52) = -3,634, p <,001$. Het verschil in gemiddelden op deze schaal is ook het grootst, met bijna één punt (-,994) hoger voor algemeen vormende docenten. Dit houdt in dat algemeen vormende docenten meer plezier ervaren in het onderwijzen van taal dan vakdocenten. Tot slot is er in *Perceived control* ook een significant verschil gevonden, namelijk op de schaal

zelfredzaamheid: $t(52) = -5,464, p < ,001$. De nulhypothese, dat er géén verschil is in gemiddelde scores op de vragenlijst van vakdocenten ten opzichte van gemiddelde scores van algemeen vormende docenten, kan bij de schalen *relevantie*, *plezier* en *zelfredzaamheid* dus worden verworpen. Opvallend is dat algemeen vormende docenten binnen alle significante subschalen een positievere attitude hebben dan vakdocenten, ten aanzien van het onderwijzen van taal.

Analyse van de open vraag

Naast de 26 stellingen met de 5-Punts Likertschaal, is er ook een open vraag gesteld over hoe de docent er specifiek in zijn vak voor kan zorgen dat het taalniveau verbeterd/verhoogd kan worden. De vraag is door 29 vakdocenten en twaalf algemeen vormende docenten ingevuld en luidt: “Hoe kan het taalniveau in het mbo in jouw vak gestimuleerd/verhoogd worden?”. Tijdens het analyseren van de vraag kwamen er bij vakdocenten en algemeen vormende docenten een aantal overeenstemmende thema’s naar voren, zoals onder andere integratie, vakliteratuur en aansluiting bij de doelgroep.

Het grootste deel van de vakdocenten gaf aan dat het integreren van taal in hun eigen vak het taalniveau kan stimuleren. Ze willen taal in alle lessen verweven en gerelateerd aan het vakgebied aanbieden. Twee vakdocenten gaven zelf suggesties hoe ze dit kunnen bereiken, bijvoorbeeld: “*studenten verslagen laten maken en presentaties laten geven*” en “*verschillende werkvormen toepassen waarin men binnen het vak moet lezen/verslagen maken/spreken*”. Binnen de groep algemeen vormende docenten is integratie van taal in het vak slechts één keer als stimulant opgeschreven, door een rekendocent. Dit is niet opvallend, omdat het overgrote deel van deze groep docenten Nederlands betreft en zij reeds aandacht besteden aan taal.

Door zowel vakdocenten als algemeen vormende docenten wordt het lezen van vakliteratuur als belangrijk geacht. Ze denken dat wanneer het werkveld erbij betrokken wordt, de taalvaardigheid van studenten gestimuleerd kan worden. Vakbladen, literatuur over de actualiteit van het vak en het daadwerkelijk lezen van het lesmateriaal zijn een paar concrete suggesties die docenten geven. Daarnaast geeft een kleine groep vakdocenten aan om in te willen zetten op beoordeling van spelling/grammatica binnen hun vak. Vakdocenten gaven suggesties zoals: “*bij beoordeling ook tekst beoordelen*” en “*opdrachten ook nakijken op Nederlands*” en “*bij beroepsgerichte werkstukken ook feedback geven op gebied van taal*”.

Opvallend is dat bijscholing in taal voor docenten een terugkerend thema is bij algemeen

vormende docenten, maar niet voorkomt bij vakdocenten. Zo vinden algemeen vormende docenten dat het uitbreiden en bijschaven van de aanwezige taalkennis van docenten bijdraagt aan de verbetering van het taalonderwijs. Tot slot vindt een algemeen vormende docent, Nederlands docent, dat docenten het belang van taal expliciet moeten benadrukken aan de student.

Discussie

In deze studie werd onderzocht in hoeverre er verschil is in attitude tussen vakdocenten en algemeen vormende docenten, ten aanzien van het taalonderwijs in het mbo. Er zijn twee deelvragen opgesteld om antwoord te geven op de hoofdvraag, namelijk: 1. Hoe ziet de attitude van docenten ten aanzien van taalonderwijs in het mbo eruit? en 2. Hoe zien de attitudeprofielen van docenten eruit?. Het onderzoek is uitgevoerd middels een vragenlijst met stellingen en een open vraag. De verwachting was dat algemeen vormende docenten een andere houding hebben ten aanzien van taalonderwijs dan vakdocenten. In overeenstemming met deze verwachting vanuit de literatuur, zijn er in deze studie verschillen gevonden tussen de houding van vakdocenten en algemeen vormende docenten ten aanzien van taalonderwijs.

Conclusies

De eerste onderzoeksvraag geeft antwoord op de attitude van docenten ten aanzien van taalonderwijs in het mbo. Uit de resultaten komt naar voren dat zowel vakdocenten als algemeen vormende docenten het onderwijzen van taal belangrijk vinden. Zo geeft een groot deel van de vakdocenten aan dat ze aandacht voor taal graag willen integreren in hun lessen door meer met studenten te gaan lezen of ze presentaties te laten geven. Beide groepen docenten zijn vooral van mening dat ze het taalniveau kunnen verbeteren door studenten vakliteratuur te laten lezen. Op deze manier wordt aandacht voor taal ook aantrekkelijker voor studenten, omdat dit in hun vakgebied ligt. Het beoordelen van toetsen en verslagen op taalvaardigheid zou volgens een kleine groep vakdocenten ook kunnen zorgen voor het bevorderen van de taalvaardigheid. Tot slot geeft de meerderheid van de docenten aan weinig angst te ervaren tijdens het onderwijzen van taal.

De tweede onderzoeksvraag geeft antwoord op hoe de attitudeprofielen van docenten eruitzien. In Figuur 2 zijn de attitudeprofielen van *affective states* en *perceived control* weergegeven. Er kan geconcludeerd worden uit de profielen dat algemeen vormende docenten

vooral in het *high potentials* kwadrant scoren, wat betekent dat ze veel plezier en weinig angst ervaren tijdens het onderwijzen van taal en hiernaast ook veel vertrouwen hebben in hun eigen bekwaamheid. Dit is geen opvallend resultaat, want het merendeel van de algemeen vormende docenten geeft ook daadwerkelijk Nederlands. Er mag dus vanuit worden gegaan dat docenten Nederlands deze eigenschappen (plezier, geen angst en zelfvertrouwen) tijdens het onderwijzen van taal beheersen. Vakdocenten daarentegen zijn meer verspreid over de kwadranten. Beide groepen scoren (bijna) niet in *reluctant*, wat aangeeft dat ze niet terughoudend of onzekerheid zijn tijdens het onderwijzen van taal.

Er is in dit onderzoek een significant verschil gevonden in attitude ten aanzien van taalonderwijs, tussen de twee vergeleken groepen. De algemeen vormende docenten hebben gemiddeld een positievere houding ten aanzien van taalonderwijs dan vakdocenten. Dit blijkt uit de *Independent Samples t-Test*, die een significant verschil laat zien op de schalen *relevantie*, *plezier* en *zelfredzaamheid*. Deze scores betekenen dat algemeen vormende docenten het gemiddeld belangrijker en plezieriger vinden om taal te onderwijzen dan vakdocenten. Ook hebben algemeen vormende docenten meer vertrouwen in hun eigen bekwaamheid om taal te onderwijzen dan vakdocenten. Op basis van de besproken resultaten kan er dus geconcludeerd worden dat er verschillen zijn gevonden op drie componenten van de attitude van vakdocenten en algemeen vormende docenten. Dit verschil ligt binnen de drie significante schalen *relevantie*, *plezier* en *zelfredzaamheid* en duiden op een positievere attitude van algemeen vormende docenten vergeleken met vakdocenten.

In de literatuur werd gesuggereerd dat vakdocenten vaak een andere houding hebben ten aanzien van taalonderwijs dan algemeen vormende docenten (ITTA, 2017). Hierdoor worden niet alle kansen die de taalontwikkeling van de student betreffen, uiterst benut. De getrokken conclusies komen niet geheel overeen met een constatering uit een rapport over taal door docenten Nederlands en vakdocenten in het (v)mbo. Zo wordt er door Jansma en collega's (2011) geconstateerd dat vakdocenten, naast een tekort aan tijd, ook vaak weinig vertrouwen in zichzelf hebben om studenten verder te helpen met hun taalvaardigheden. Dit is niet in overeenstemming met de resultaten van deze studie, want de attitudeprofielen laten zien dat geen enkele docent onzekerheid ervaart of terughoudend is bij het onderwijzen van taal. Daarnaast suggereren Orafi en Borg (2009) dat docenten, die geen Nederlands geven, moeite ervaren bij het integreren van taal in hun vak. Dit wordt niet ondersteund door dit rapport, omdat zowel

vakdocenten en algemeen vormende docenten aangeven weinig moeite te ervaren. Tot slot kan er vanuit de huidige studie geconcludeerd worden dat algemeen vormende docenten het onderwijzen van taal belangrijker vinden dan vakdocenten. Dit kan verklaard worden door het feit dat vakdocenten vaker uit de praktijk komen en algemeen vormende docenten een lerarenopleiding hebben gevolgd, waarin taalvaardigheid getoetst wordt (ITS, 2013; Fazekas & Litjens, 2014).

Limitaties

De grootste beperking van dit onderzoek is de kleine sample size. In totaal is de vragenlijst door 67 docenten ingevuld, maar dertien hiervan hebben meer dan twee vragen per schaal niet ingevuld en zijn niet meegenomen in het onderzoek. Daarnaast waren de vakdocenten (37) en algemeen vormende docenten (17) niet in verhouding met elkaar. Deze twee beperkingen maken dat de onafhankelijke t-toets minder statistische power heeft. De conclusies zullen hierdoor zeer voorzichtig geïnterpreteerd moeten worden. Er is toch gekozen voor een onafhankelijke t-toets en niet voor een non-parametrische test, omdat er van een normale verdeling in de populatie uitgegaan mag worden. De 67 respondenten, van de 210 uitgenodigden, zouden interesse kunnen hebben in de taal en tot de groep te kunnen behoren die bezorgd is over het taalonderwijs in het mbo. Hierdoor kan er sprake zijn van selectiebias (Fraenkel et al., 2019).

Naast limitaties heeft het onderzoek ook twee sterke punten. Zo is de betrouwbaarheid van de schalen hoog. Dit betekent dat de schalen het overkoepelende construct 'attitude' goed meten. De laagste schaal *relevantie* heeft een betrouwbaarheid van ($\alpha = 0,658$; 5 items) en de hoogste is *angst* met een betrouwbaarheid van ($\alpha = 0,972$; 4 items). Daarnaast is het sterk dat de onderzoeksvraag vanuit de praktijk voortvloeit. Hierdoor zijn de resultaten goed bruikbaar voor de praktijk en sluiten deze goed aan bij de behoeften van docenten.

Aanbevelingen

Een aanbeveling voor de praktijk is om meer vakliteratuur te integreren in alle vakken. Docenten geven zelf aan dat dit bij kan dragen aan het taalniveau in hun les. Daarnaast zouden vakdocenten en Nederlands docenten kunnen samenwerken. Nederlands docenten zouden vakdocenten kunnen bijscholen, waardoor zij meer zelfvertrouwen krijgen in hun handelingsbekwaamheid en plezier ervaren in het onderwijzen van taal. In het onderzoek komt namelijk naar voren dat het gevoel voor zelfredzaamheid onder vakdocenten soms ontbreekt. Nederlands docenten kunnen vakdocenten hierin ondersteunen met specifiek lesmateriaal of

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

begeleiding. Er zou vervolgonderzoek gedaan kunnen worden naar de implementatie van de integratie van taal in alle vakken. Zo wordt duidelijk uit de huidige studie dat docenten het belang van integratie van taal inzien, maar niet de faciliteiten hebben om dit toe te passen.

Literatuur

Aalderen-Smeets, S. van & Van der Molen, W. (2013). Measuring Primary Teachers' Attitude Toward Teaching Science: Development of the Dimensions of Attitude Toward Science (DAS) Instrument, *International Journal of Science Education*.

<https://doi.org/10.1080/09500693.2012.755576>

Agresti, A. (2018). *Statistical methods for the social sciences* (Fifth). Pearson.

Ajzen, I. (2001). Nature and operation of attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52: 27–58.

doi: 10.1146/annurev.psych.52.1.27

Ajzen I, & Fishbein, M. (2000). Attitudes and the attitude-behavior relation: reasoned and automatic processes. In *European Review of Social Psychology*, ed. W Stroebe, M Hewstone. Chichester, England: Wiley. In press.

Beacco, J. C., Coste, D. Van de Ven, P. H. & Vollmer, H. (2010). Language and School Subjects: Linguistic Dimensions of Knowledge Building in School Curricula. *Council of Europe*.

Bohnen, E., Jansen, F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007).

Raamwerk Nederlands. Nederlands in (v)mbo opleiding, beroep en maatschappij. 's-Hertogenbosch: CINOP.

Breen, M.P. (1991). *Understanding the language teacher in Phillipson*.

Castricum, R. GeenStijl. (2010). *Roetger gaan naar vmbo* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 6 maart 2023, van <https://www.youtube.com/watch?v=7ayFdME1yXU>

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

Chiswick, B. R., Lee, Y. L., & Miller, P. W. (2002). *Immigrants' Language Skills and Visa Category. Discussion Paper.*

College voor Toetsing en Examens (CvTE) (2017). Rapportage referentieniveaus 2016-2017.

Invoering centrale toetsing en examinering referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen en Engels. Utrecht: CvTE.

Dingwall, S., C. (1985). *The Teacher Variabele in ELT.* Unpublished PhD thesis. Lancaster University.

Elbers, E. (2012). *Iedere les een taalles? Taalvaardigheid en vakonderwijs in het (v)mbo. De stand van zaken in theorie en onderzoek.* Utrecht/Den Haag: Universiteit Utrecht/PROO.
<http://bit.ly/2HsKJmj>

Fazekas, M., Litjens, I. (2014). *A skills beyond school review of the Netherlands.* OECD reviews of vocational education and training. Parijs: OECD Publishing.

Fleming, M. (2010). *The Aims of Language Teaching and Learning.* Council of Europe.

ITTA (2017). *Nederlands in het mbo. De stand van zaken (2017).* Amsterdam: Stichting Lezen.

Fraenkel, J.R., Wallen, N.E. & Hyun, H.H. (2019). *How to design and evaluate research in education.* New York: McGraw-Hill Education

Jansma, N., Kleunen, E. van, & Leenders, E. (2011). *Lezen onder de loep. Voor docenten Nederlands en vakdocenten in het vmbo-mbo.* Enschede: SLO.

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

Johnson, S. M., Kraft, M. A., & Papay, J. P. (2012). How context matters in high-need schools:

The effects of teachers' working conditions on their professional satisfaction and their students' achievement. *Teachers College Record*, 114(10), 1–39.

Karavas-Doukas, E. (1996). Using Attitude Scales to Investigate Teachers' Attitudes to the Communicative Approach. *ELT journal*, 50(3), 187-198.

Koster, P. (2015). *Wie wil werken aan het taalniveau?* Windesheim Zwolle.

Little, D. (2010). *The linguistic and educational integration of children and adolescents from migrant backgrounds*. Council of Europe.

Liu, Y., Mishan, F., & Chambers, A. (2021). Investigating EFL Teachers' Perceptions of Task-Based Language Teaching in Higher Education in China. *Language Learning Journal*, 49(2), 131–146.

Lumpe, A.T., Haney, J.J., & Czerniak, C.M. (2000). *Assessing teachers' beliefs about their science teaching context*. *Journal of Research in Science Teaching*, 37, 275–292. doi: 10.1002/(SICI)1098-2736(200003)37:3<275::AID-TEA4.3.0.CO;2-2

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023). *Rapport De Staat van het Onderwijs 2023*. Onderwijsinspectie.nl.

Onderwijsraad. (2022). Taal en rekenen in het vizier. In *Onderwijsraad*.

Orafi, S. M. S., & Borg, S. (2009). Intentions and Realities in Implementing Communicative Curriculum Reform. *System: An International Journal of Educational Technology and Applied Linguistics*, 37(2), 243–253.

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

Palardy, G. J., & Rumberger, R. W. (2008). Teacher effectiveness in first grade: the importance of background qualifications, attitudes, and instructional practices for student learning.

Educational Evaluation and Policy Analysis, 30(2), 111–140.

Poppelaars, M., & De Greef, M. (2021). Taalachterstand onder jongeren. Literatuuronderzoek:

Hoe komt het dat jongeren laaggeletterd het onderwijs verlaten? Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Raaphorst, E., & Steehouder, P. (2010). *Nederlandse taal in het mbo: beleid en praktijk*. 's-

Hertogenbosch/Amsterdam: ECBO.

Schwarz, N. (2008). Attitude measurement. In W. Crano & R. Prislin (Eds.), *Attitudes and attitude change* (pp. 41 – 60). Philadelphia: Psychology Press.

Van Leeuwen, C., Baartman, L. & De Bruijn, E. (2016). *Algemeen vormende vakken in het*

beroepsonderwijs: verbindingen met het opleiden voor een beroep. Hogeschool Utrecht.

Vu, T., Winser, W., & Walsh, J. (2020). Teacher Attitudes towards the English Language

Curriculum Change: The Case of Vietnam. *TESOL International Journal*, 15(6), 84–111.

Bijlage 1: Informatiebrief + Toestemmingsformulier

INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK

VERSIE VOOR DEELNEMERS (DOCENTEN)

“INTEGRATIE NEDERLANDSE TAALVAARDIGHEID IN HET MIDDELBAAR
BEROEPSONDERWIJS”

EC code PED-2223-S-0038 Integratie Nederlandse taalvaardigheid in het middelbaar
beroepsonderwijs

Waarom krijg ik deze informatie?

■■■■ en de Rijksuniversiteit Groningen doen samen onderzoek naar de Nederlandse taalvaardigheden van studenten en de mogelijkheden om taal en vakinhoud te integreren. Alle docenten van Terra worden uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek. In deze brief wordt uitgelegd wat dit onderzoek inhoudt, en hoe je toestemming geeft voor deelname.

Het onderzoek naar Nederlandse taalvaardigheden van mbo-studenten wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen, afdeling Orthopedagogiek (betrokken onderzoeker: dr. Astrid Menninga (hoofdonderzoeker)) in samenwerking met ■■■■ (betrokken medewerkers: ■■■■
■■■■ en ■■■■). Het onderzoek start in april 2023 en loopt tot 31 december 2023.

Moet ik meedoen aan dit onderzoek?

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

Meedoen aan het onderzoek is vrijwillig. Wel is hiervoor jouw toestemming nodig. Lees deze informatie daarom goed door. Stel alle vragen die je misschien hebt, bijvoorbeeld omdat je iets niet begrijpt. Jouw school doet mee aan dit onderzoek, maar jij mag zelf beslissen of je mee wilt doen. Als je besluit dat je niet mee wilt doen, hoeft je niet uit te leggen waarom. Dit heeft ook geen negatieve gevolgen voor jou of je werk. Dit recht geldt op elk moment.

Waarom dit onderzoek?

De laatste jaren merken we dat het taalniveau van mbo-studenten steeds lager wordt. Uit onderzoek weten we dat veel docenten het taalniveau van de studenten onvoldoende vinden om hun opleiding te kunnen afronden, of om straks in de praktijk aan de slag te gaan. De Onderwijsraad gaf in 2006 aan dat er te weinig aandacht wordt besteed aan taal in de opleidingen.

■■■■ vindt het belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan taal om zo uiteindelijk het taalniveau van de studenten te verhogen. Daarom onderzoekt ■■■■ de mogelijkheden om het taalbeleid te vernieuwen. Een belangrijk startpunt is de attitude van jullie als (vak)docenten ten aanzien van taal in het mbo. De manier waarop het taalbeleid wordt vormgegeven moet natuurlijk aansluiten bij het niveau en de motivatie van de studenten, maar zeker ook bij de attitudes, de competenties en de wensen van de vakdocenten.

Daarom willen we in deze studie onderzoeken wat jullie vinden van het belang van taal in het mbo. Ook zijn we benieuwd of jullie ideeën hebben om het taalniveau van de studenten te verhogen. We zijn vooral geïnteresseerd in jullie attitude met betrekking tot het integreren van

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

taal en vakinhoudelijke kennis in jullie lessen. Hierbij gaat het ook over motivatie, plezier en competentiebeleving op het gebied van het integreren van taal en vakinhoud. We doen een vergelijkbaar onderzoek onder studenten. Gezamenlijk moeten deze studies leiden tot aanbevelingen voor het te ontwikkelen taalbeleid binnen de school.

Wat vragen we van jou tijdens het onderzoek?

Deelname aan het onderzoek houdt het volgende in:

Je ontvangt eenmalig een vragenlijst via de mail van school. De vragenlijst kun je invullen op eigen gelegenheid op een moment dat het jou uitkomt. De vragenlijst bestaat uit een aantal stellingen. Voordat je de vragenlijst invult, moet je eerst toestemming geven. Het toestemmingsformulier en de vragenlijst volgen hieronder. Het invullen van de vragenlijst kost ongeveer vijf tot tien minuten.

Welke gevolgen kan deelname hebben?

Het onderzoek heeft voor jou, naar verwachting, geen negatieve gevolgen.

Hoe gaan we met jouw gegevens om?

We gebruiken de antwoorden op de vragen voor onderzoek. De Rijksuniversiteit Groningen coördineert het onderzoek. We slaan de gegevens op een beveiligde schijf op. Alleen de hoofdonderzoeker heeft toegang tot deze schijf. Er zijn ook studenten betrokken bij het onderzoek, maar zij hebben alleen toegang tot de relevante data op deze beveiligde schijf zolang ze hun scriptie schrijven, daarna niet meer.

ATTITUDE, DOCENTEN EN TAALONDERWIJS IN HET MBO

Er worden geen naam, adres, woonplaats, mailadres of IP-adres opgeslagen. De gegevens worden tien jaar bewaard (tot maart 2033) op de beveiligde schijf van de Rijksuniversiteit Groningen. Omdat de data anoniem verzameld en verwerkt worden (we weten niet wie welke vragenlijst heeft ingevuld), is het op een later moment niet meer mogelijk je terug te trekken uit het onderzoek.

De gegevens worden tijdens en na het onderzoek geanalyseerd en verwerkt in (wetenschappelijke) artikelen en vakpublicaties. Uit de informatie in de artikelen is niet af te leiden wie de vragenlijsten heeft ingevuld. De resultaten van het onderzoek gebruiken we ook voor colleges aan de universiteit of congressen (kennisdeling). Nadat alle data zijn geanalyseerd, ontvangt de school een terugkoppeling van de globale bevindingen (groepsresultaten, en dus geen individuele resultaten). De school besluit op welke manier deze gedeeld worden.

Wat moet je nog meer weten?

Je kunt altijd vragen stellen over het onderzoek: nu, tijdens het onderzoek, en na afloop. Dit kan door de hoofdonderzoeker te e-mailen ([REDACTED]) of te bellen ([REDACTED]), of door een betrokken medewerker van [REDACTED] aan te spreken.

Heb je vragen/zorgen over jouw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? Je kunt hierover ook contact opnemen met de Ethische Commissie Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen: ec-bss@rug.nl.

Heb je vragen of zorgen over hoe er met jouw persoonsgegevens wordt omgegaan? Je kunt

hierover contact opnemen met de Functionaris Gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen: privacy@rug.nl.

Als onderzoeksdeelnemer heb je recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie.

GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING

“INTEGRATIE NEDERLANDSE TAALVAARDIGHEID IN HET MIDDELBAAR BEROEPSONDERWIJS”

Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb genoeg gelegenheid gehad om er vragen over te stellen. Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn. Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.

Ik geef toestemming voor het anoniem verzamelen, bewaren en gebruiken van mijn gegevens voor de beantwoording van de onderzoeksvraag in dit onderzoek. Ik wil meedoen aan dit onderzoek en weet dat mijn gegevens geheel anoniem verwerkt worden. Ik stem ermee in dat de onderzoeksgegevens* die verzameld worden in deze studie hergebruikt mogen worden in vervolgonderzoek. Deze zijn niet terug te leiden naar mij als persoon. Ik stem ermee in dat de onderzoeksgegevens* die verzameld worden in deze studie gebruikt mogen worden voor publicaties. Deze zijn niet terug te leiden naar mij als persoon. Ik stem ermee in dat de onderzoeksgegevens* gedeeld mogen worden met anderen (bijvoorbeeld tijdens colleges aan de Rijksuniversiteit Groningen of congressen). Deze zijn niet terug te leiden naar mij als persoon. * Er wordt nooit gerapporteerd over individuele gegevens, maar alleen op groepsniveau.

JA, Ik wil meedoen aan dit onderzoek (1)

Pagina-einde

Bijlage 2: Vragenlijst

Dan volgt nu de vragenlijst. De vragenlijst gaat over taal / Nederlands. Denk bij taal aan alles wat daarmee te maken heeft, dus: lezen, schrijven, spreken, begrijpend lezen maar ook grammatica en woordenschat.

De vragenlijst bestaat uit stellingen. Je kunt kiezen uit 5 antwoordopties, waarbij 1 staat voor helemaal niet mee eens en 5 voor helemaal mee eens.

Geef aan wat jij vindt van de volgende stellingen:

	1 = helemaal niet mee eens 5 = helemaal mee eens				
	1 (1)	2 (2)	3 (3)	4 (4)	5 (5)
Ik kan goed omgaan met vragen van studenten over de Nederlandse taal (1)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb genoeg kennis van de Nederlandse taal om mijn vak goed te kunnen onderwijzen (2)	☐	☐	☐	☐	☐

Ik beheers de Nederlandse taal goed genoeg om de studenten voldoende te ondersteunen in de les (3)

Als studenten tijdens een opdracht vastlopen als gevolg van onbegrip van de Nederlandse taal, ben ik in staat hen verder te helpen (4)

Aandacht voor Nederlands moet zo vroeg mogelijk in de opleiding verankerd worden (5)

Aandacht voor de Nederlandse taal is essentieel voor de ontwikkeling van mbo-studenten (6)

**Aandacht voor
Nederlands is
essentieel om
mbo-studenten
meer te
betrekken bij
wat speelt in de
samenleving (7)**

**Kwalitatief
goed onderwijs
van vak
Nederlands op
de middelbare
school is
essentieel als
basis voor het
mbo (8)**

**De Nederlandse
taal is zo
belangrijk in
het mbo dat
onervaren
docenten op dit
gebied extra
bijgeschoold
moeten worden
(9)**

**Vrouwelijke
docenten
beleven meer
plezier aan taal
/ Nederlands
dan mannelijke
docenten (10)**

Meisjes op het mbo beheersen de Nederlandse taal beter dan jongens op het mbo (11)

Meisjes op het mbo zijn enthousiaster over Nederlands dan jongens op het mbo (12)

Ik zou onbewust vaker een meisje kiezen voor een taaldemonstratie (denk aan: voorlezen, woord uitleggen) dan een jongen (13)

Ik voel me gespannen als ik aandacht besteed aan taal / Nederlands in mijn vak (14)

Ik voel me nerveus als ik aandacht besteed aan taal / Nederlands in mijn vak (15)

De gedachte dat ik aandacht moet besteden aan taal / Nederlands in mijn vak maakt me nerveus (16)

Ik voel me gestresst als ik aandacht moet besteden aan taal / Nederlands in mijn vak (17)

De meeste mbo-docenten vinden het moeilijk om (aandacht voor) taal / Nederlands te integreren in hun vak (18)

De meeste mbo-docenten hebben moeite met taal / Nederlands (19)

Ik denk dat andere docenten het ingewikkeld vinden om aandacht te besteden aan taal / Nederlands (20)

**De
beschikbaarheid van een kant-
en-klare
lesmethode is
voor mij
essentieel om
aandacht te
besteden aan
taal /
Nederlands in
mijn vak (21)**

**De
beschikbaarheid van een
gerichte
methode is voor
mij
doorslaggevend
om aandacht te
besteden aan
taal /
Nederlands in
mijn vak (22)**

**De steun van
collega's en
school is voor
mij
doorslaggevend
om aandacht te
besteden aan
taal /
Nederlands in
mijn vak (23)**

**Ik voel me
gelukkig als ik
aandacht
bested aan taal
/ Nederlands in
mijn vak (24)**

**Ik vind het erg
leuk om
aandacht te
besteden aan
taal /
Nederlands (25)**

**Aandacht
besteden aan
taal /
Nederlands
maakt mij
enthousiast (27)**

**De meeste
studenten die ik
lesgeef
beschikken over
een lager
taalniveau dan
het landelijk
streefniveau
(28)**

**Het taalniveau
van de meeste
studenten sluit
aan het eind
van de
opleiding niet
voldoende bij
op de
arbeidsmarkt
(29)**

Pagina-
einde

Welk van deze gevoelens passen het meest bij het onderwijs dat je geeft?

- Werkdruk, tijdgebrek en verlies van eigenaarschap (1)**
- Nederlands moet plezierig en nuttig zijn (2)**
- Studenten moeten worden voorbereid op hun functioneren in de maatschappij (3)**
- Anders, namelijk: (4) _____**

Wat vind je belangrijk om rekening mee te houden bij het opstellen van het taalbeleid?

_____

**Hoe kan het taalniveau in het mbo volgens jou gestimuleerd / verhoogd worden?
(algemeen)**

_____

Hoe kan het taalniveau in het mbo in jouw vak gestimuleerd / verhoogd worden?

_____

Einde blok: Blok 1

Start van blok:

Geslacht

- Man (1)**
- Vrouw (2)**
- Niet-binair/derde geslacht (3)**
- Ik zeg dat liever niet (4)**

Nederlands is mijn moedertaal

- Ja (1)**
- Nee, namelijk: (2) _____**

Aantal jaren werkervaring in het mbo

- 0-5 jaar (1)**
- 6-10 jaar (2)**
- 11-15 jaar (3)**

- 16-20 jaar (5)
- 21-25 jaar (6)
- 26-30 jaar (7)
- meer dan 30 jaar (8)

Docent:

- Vakdocent (1)
  - Algemeen vormend docent, namelijk: (2)
-

Opleiding / richting

- Groen ruimte (1)
- Bloem, groen en styling (2)
- Entree-opleidingen (3)
- Het groene lyceum (4)
- Agro en techniek (5)
- Dier en welzijn (6)

Voeding en voorlichting (7)

Dit was de laatste vraag.

Heel hartelijk bedankt voor het invullen van de vragen!